

## Tefsirlerde Hırsızlık Haddi

ABDULLAH ÖZÜÇALIŞIR<sup>a</sup>

**Öz:** Bu çalışmamızda Kur'an'da Hırsızlık Haddi üzerinde duracağız. Mesafelerin kısaldığı, kıtalar ve şehirlerarasında iletişim ağlarının hızla kurulduğu, dünyanın küreselleştiği, dini, fikri ve mezhebi çatışmaların arttığı, herkesin kendi düşünce ve fikirlerini, bu iletişim araçlarıyla, toplumlara ve bireylere dayatmaya çalıştığı, kendi dışındaki fikir ve düşünceler hakkında yalan yanlış iddialar ortaya attığı şu teknoloji çağında böyle bir konu seçtik.

İslam'ı ve Kur'an'ı karalamaya çalışan kimi çevreler O'nu insan haklarından uzak, kaba ve vahşi olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Bizde hakikatinin böyle olmadığını, tam tersine toplumların ve bireylerin, huzur, mutluluk, can ve mal emniyetini sağlamak üzere bu caydırıcı cezanın konulduğuna inanıyoruz. İşte bu durumu bir nebze de olsa anlatmayı düşündük.

Bu konuda öngörülen ceza, detaylı bir şekilde incelendiğinde görülecektir ki, hırsızlık haddi ile mal korunmuş, muhafaza altına alınmıştır. Yapılan hırsızlık, gasp, kapkaççılık nedeniyle meydana gelen trafik kazalarına, bozulan aile yuvalarına, işlenen cinayetlere, oluşan yaralanmalara hemen hemen her gün televizyon ekranlarında, gazete manşetlerinde şahit olmaktadır. İşte bütün bu gerçekleri dilimiz döndüğünce anlatabilmek için bu konuyu seçtik.

Önce kısaca Had'din tanımını yaptık. Had cezasını emreden Maide Suresi'nin 38-39. ayetleri hakkında âlimlerin yorumlarını incelemeye çalıştık. Allah'tan temennim çalışmanın başarılı ve faydalı olmasıdır.

**Anahtar Kelimeler:** Had, Hudud, Hırsızlık, El Kesme, İslam Ceza Hukuku.

<sup>a</sup> İğdır Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi  
[abdullah.derik@hotmail.com](mailto:abdullah.derik@hotmail.com)

## Hadd of Theft in Commentary

ABDULLAH ÖZÜÇALIŞIR

**Abstract:** In this work we will stop on the Theft Haddi in the Qur'an. We live in a time when distance times are decreasing, communities in the continents and cities are spreading rapidly, the world becomes global, and religious, intellectual and sectarian conflicts are growing. Everyone is trying to impose their own thoughts and ideas on these means of communication, on society and on individuals. We chose such a topic in the era of technology that everybody lied about false ideas and ideas outside of itself.

Even those who are trying to scribble Islam and the Qur'an are trying to show it rough, savage and away from human rights. In fact, some environment who try to slander at Islam and the We believe that this is not the case, and on the contrary, we believe that society and individuals are putting this deterrent punishment for peace, happiness, safety of life and property. Qur'an are trying to show Him away from human rights, rough and savage. we thought we could tell a little more.

The penalty foreseen in this matter, will be seen when examined in detail it is protected goods by the theft limit. We witness every day on television screens,

newspaper headlines, traffic accidents that happen after theft, worsening family homes, murders committed, injuries. Here we have chosen this topic to tell all these facts as much as our language has returned.

We briefly made the definition of frontier's before this subject was processed. We tried to examine the commentaries of the scholars about the verses of the Maide Sura, 38-39, which ordered the punishment of Hadd. I wish from Allah that this work will be useful.

**Key Words:** Hadd, Frontier, theft, cutting hand, Islamic criminal

law

## Giriş

Had, Kur'an ve Sünnet'te belirlenmiş, kısas ve diyet dışındaki cezaî müeyyideleri ifade eden fıkıh terimidir.<sup>1</sup> Had kelimesi (çoğulu hudûd) sözlükte mastar olarak “engel olmak, iki şeyin arasını ayırmak”<sup>2</sup>, isim olarak “iki şeyin birbirine karışmasını önleyen şey, bir nesnenin uç ve kenar kısmı, sınır, tanım gibi anlamlara gelir.<sup>3</sup> Fıkıhta, Allah hakkı olarak yerine getirilmesi gereken, miktar ve keyfiyeti nasla belirlenmiş cezaî müeyyideleri ifade eder. Kelimenin fıkıh ilminde kazandığı terim anlamı, kısmen “Hudûdullah” tabirinin Kur'an'da geniş bir muhteva ile varid olmasının, büyük ölçüde de had kelimesinin hadislerde oldukça belirginleşen ıstılahi kullanımının sonucudur.<sup>4</sup>

İslâm hukuk sistemi temelde beşerî hukuk sisteminden pek çok noktada ayrılır.<sup>5</sup> Beşerî hukuk, adından anlaşılacağı gibi insan mahsulüdür. İslâm hukuku ise sistematik olarak ilahi vahye dayanır.<sup>6</sup> Yani Allah (c.c.) tarafından konulmuş hükümlere dayandırılır. Tüm sistemler, buna hukuk da dâhil, onları ortaya koyanların özelliklerini taşır.<sup>7</sup> Beşerî hukuk, insan ürünü olduğu için insanların eksiklikleri, acizlikleri, zaafırları, ölümlü olmaları ve ileriye görememeleri gibi özel-

<sup>1</sup> Karaman, Hayrettin vd, TDV, İslam Ansiklopedisi, *Had Md*, Cilt 14; Züheylî, Vehbe, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, Risale yayınları, Mütercimler; Dr. Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy, vd. İstanbul, 1994, s. 7/218.

<sup>2</sup> İsfehânî, Rağîb, *Müfredatu Elfazi'l-Kur'an, Hudûd Md*, Thk, Safvan Adnan Davudi, ed-Darü'ş-Şamiyye, Beyrut, 2009, s. 364; İbn Manzûr, Cemalüddin Muhammed b. Mukerrem, *Lisanü'l-Arab, Hudûd Md*, Darü'l-Fikr, Beyrut, 1994, s. 4/152.

<sup>3</sup> İsfehânî, Rağîb, *Müfredatu Elfazi'l-Kur'an, Hudûd Md*, S. 364; İbn Manzûr, *Lisanü'l-Arab, Hudûd Md*, s. 4/152.

<sup>4</sup> Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218.

<sup>5</sup> Karaman Hayrettin, *İslam. Ansiklopedisi, Had Md*, TDV Yayınları, İstanbul, 1996, s.14/547. İslam hukuku birçok noktadan beşeri hukukla farklılık gösterse bile, günümüz ceza hukukunun temel bir ilke olarak kabul ettiği ve hem Anayasa hem de ceza hukuklarında yer alan Kanunilik İlkesi, Cezaların geçmişe yönelik olmaması gibi ilkelere yer vermesi ve bunların da Kur'an ve Sünnet'ten dayanaklarının bulunması oldukça önemli bir husustur. Bkz. Demir, Bayram, *İslam Ceza Hukukunda Kanunilik İlkesi*, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2018, s. 30-51, 87-1003; Demir, Bayram, *İslam Ceza Hukukunda Cezaların Geçmişe Yürürlülüğü*, Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015, sayı: 5, s. 67-72.

<sup>6</sup> Ceziri, Abdurrahman, *Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı*, Trc. Mehmet Keskin, Çağrı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1992, S. 6/250.

<sup>7</sup> Karaman, Hayrettin, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, DİB Yayınları, Ankara, 2011. s. 134.

likleri de koydukları hukuk kurallarında da ortaya çıkar.<sup>8</sup> Dolayısıyla insanlar tarafından konulan hukuk, içinde barındırdığı eksiklik ve aksaklıklar sebebiyle her zaman değişme açıktır.<sup>9</sup> Sosyolojik açıdan bakıldığında da, ilerleyen ve gelişen toplum şartlarına göre gelişip ilerlemesi gerekir. Beklenmeyen şartların ve öngörülemeyen durumların ortaya çıkmasıyla o da kendini yenilemek ve değiştirmek zorunda kalır.<sup>10</sup> Beşerî hukuk, her zaman eksiktir. Zira onu ortaya koyan insanoğlu mükemmel özelliklere sahip olmadığı, gelecekte ortaya çıkacak ahvali bilemediği, gelecekle ilgi bilgisi öngörmeden öteye geçemediği için onun ortaya koyduğu ilkeler de her zaman mükemmellikten uzak olacaktır.<sup>11</sup>

İslâm hukukuna gelince, onun temel ilke ve esasları ilahi kelama dayanır ki o da Yüce Allah'a aittir. İslâm hukuku, Allah'ın (c.c.) yaratıcı gücünü, yüceliğini, olmuş olacak her şeyi kapsayan bilgisini, muhkem kudretini temsil eder.<sup>12</sup> Bu yüzden de İslâmiyet'i insanlığa gönderen, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan yüce Allah, bu günü ve geleceği ihata eden bilgisi dâhilinde insanlık için ilkeler belirlemiştir. Çünkü Allah'ın sonsuz ilmi, her şeyi çepeçevre kuşatmıştır. Şanı yüce olan Allah, kendisinin koyduğu hükümlerin ve ilkelerin kesinlikle değiştirilmemesini emretmiştir.<sup>13</sup> Nitekim Yunus Suresi'nde dünya ve ahiret hayatında insanlar için müjdelere olduğunu ve Allah'ın sözlerinde hiçbir değişme olmadığını beyan etmektedir.<sup>14</sup> Allah'ın emir ve ilkelerinin değişikliğe ihtiyacı yoktur. Zaman ne kadar geçerse

<sup>8</sup> Züheyli, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218.

<sup>9</sup> Kudûri. Abdülğani el-Ganîmi, *el-Muhtasar (el-Lübâb içinde)*, Mektebetü't-Ticaretü'l-Kübra, Nşr. M. Muhiddin Abdülhamid, Kahire, 1961, 3/181-213.

<sup>10</sup> Züheyli, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s.7/218; Karaman, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, s. 134.

<sup>11</sup> TDV, *İslam Ansiklopedisi, Had Md*, Cilt 14; Kudûri. *el-Muhtasar (el-Lübâb içinde)*, 3/181-213.

<sup>12</sup> Muhammed, M. Hatır, *el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrifihâ Ve Eşarü Tatbikihâ*, Mektebetü't-Ticaretü'l-Kübra, Kahire, 1977, 8/1, s. 39-92; Karaman, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, s. 134.

<sup>13</sup> Muhammed, *el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrifihâ Ve Eşarü Tatbikihâ*, 8/1, s. 39-92; Karaman, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, s. 134.

<sup>14</sup> Bkz. Yunus, 10/64.

geçsin, insanoğlu bilim ve teknolojiye ne kadar ilerlerse ilerlesin, devletler ve süper güçler ne kadar ilerleme kaydederse etsin, Allah'ın hüküm ve ilkeleri orijinalliğini kaybetmez. Değerli bir sanat eseri gibi zaman geçtikçe kıymeti daha çok artmakta, önemi daha iyi anlaşılmaktadır.<sup>15</sup>

Şurası bir gerçek ki, beşeri hukuk sistemleri toplumların ihtiyaçlarını gidermek, işlerini tertip etmek üzere düzenlenen geçici kurallardan ibarettir. Bu hukuk sistemleri belirli süre geçince toplumların dinamik yapısının gerisinde kalmaktadırlar. Ortaya koydukları ilkeler bugünün ihtiyaçlarını giderse de birkaç yıl sonra değişen/dönüşen sosyal ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmektedir. Toplum hızlı değişime uğrar fakat kanunlar toplumun bu hızlı değişimine ayak uyduramazlar. Zira kanunlar, geçmiş zamanın şartlarına göre konulmuş kurallardır. Toplum değiştikçe kanunlar da değişmek zorunda kalmaktadır.<sup>16</sup>

İslâm hukukunun temelinde ise geçmiş, hâl ve gelecek her şeyin bilgisine sahip olan Allah'ın (c.c.) ortaya koyduğu ilke ve esaslar vardır. Onun emir, yasak ve tavsiyeleri çağlar üstü olup devamlılık arz eder. Bu esaslar özünde insanın ve genelde toplumların ihtiyaçlarını karşılamak, hayatlarını yaşanılabilir kılmak için konulmuştur.<sup>17</sup>

İslâm hukuku, on dört asırlık maziye sahip güçlü ve yeterli bir hukuk sistemidir. Ondan sonra beşeri temelli birçok hukuk sistem kurulmuş fakat insanoğlunun öngörüsüzlüğü ve yetersizliği sebebiyle hızla değişime uğramış ve zaman içinde ortadan yok olup gitmiştir. Düşünceler de birçok değişime uğramıştır. Bilimler ve buluşlar, insanoğlunun hayal bile edemeyeceği kadar gelişme göstermiştir. Hukuk sistemleriyle birlikte birçok beşerî sistemler yeni şartlara ve değişen ihtiyaçlara ayak uydurabilmek için birçok ana ilkesini dahi değiştirmek zorunda kalmıştır. Oysaki ilahi kay-

<sup>15</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, DİB Yayınları, Ankara, 2011, 1/125-158.

<sup>16</sup> Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218; Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, DİB Yayınları, Ankara, 2011, 1/125-158.

<sup>17</sup> Muhammed, *el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrihiha Ve Eşariü Tatbikihâ*, 8/1, s. 39-92; Karaman, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Had/Hudud Md, s. 134.

naklı İslam Hukuku, değer ve önemini gün geçtikçe daha da artırmıştır.<sup>18</sup>

İşte tarihin bu göz alıcı şahadeti, İslâm hukuk sisteminin altın sayfaları arasında görünmektedir. Nitekim ayette, *“(Dünyalık olarak) size her ne verilmişse, bu dünya hayatının geçimliğidir. Allah’ın katındakiler ise daha hayırlı ve kalıcıdır. Bu mükâfat, inananlar ve Rablerine tevekkül edenler, büyük günahlardan ve çirkin işlerden kaçınanlar, öfkelendikleri zaman bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler ve namazı dosdoğru kılanlar; işleri, aralarında Şûrâ (danışma) ile olanlar, kendilerine verdiğimiz rızıkta Allah yolunda harcayanlar, bir saldırıya uğradıkları zaman, aralarında yardımlaşanlar içindir.”*<sup>19</sup> Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisinde *“İslâm’da ne kendine, ne de başkasına zarar vermek vardır.”* demiştir. İşte Kur’an ve hadisten aldığımız bu iki emir öylesine geniş ve öylesine kolaylık getiren bir yapıya sahip ki, bunun ötesinde bir genişlik olamaz. Bu iki ifade insanlığın hiçbir zaman düşünemediği, aklından bile geçmeyen üstün bir seviyedir.<sup>20</sup> Her insaf ve vicdan sahibi, Allah’ın emir ve hükümlerine bakınca bu hakikati görür.

Suç ve ceza bireyseldir. Hiç kimse başkasının işlediği suçtan ötürü yargılanamaz. Bu esas yüzyıllar öncesinde Kur’an’da birçok ayette yer almıştır;

*“Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez.”*<sup>21</sup>

*“Allah, bireye ancak gücünün yettiği kadar sorumluluk verir. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, yaptığı kötülük de kendi zararınadır.”*<sup>22</sup>

*“Muhakkak ki Allah adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder. Fuhuş, kötülük ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye sizlere öğüt vermektedir.”*<sup>23</sup>

<sup>18</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>19</sup> Şûrâ, 42/36-39.

<sup>20</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>21</sup> Fatır, 35/18.

<sup>22</sup> Bakara, 2/286.

<sup>23</sup> Nahl, 16/90.

“Allah, sizlere, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman da adaletle hükmetmenizi emrediyor. Doğrusu Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor! Şüphesiz ki Allah, hakkıyla iştir, hakkıyla görendir.”<sup>24</sup>

“Ey iman edenler! Kendiniz, anne/babalarınız ve en yakınlarınızın zararına dahi olsa, Allah için doğru şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimselerden olun. (Şahitlik ettikleriniz) zengin veya fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın). Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. (Onlara sizden daha çok acır ve merhamet eder) öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinizin istek ve arzularına uymayın. Eğer (şahitlik ederken gerçeği) değiştirir veya (şahitlik yapmaktan) vaz geçerseniz (bilin ki) şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”<sup>25</sup>

“Ey iman edenler! Allah için hakkı dikkatlice ayakta tutan, doğru olarak şahitlik yapan kimselerden olunuz. Bir topluma olan kin veya düşmanlığımız sakın ha sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adil olun. Bu, Allah’a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”<sup>26</sup>

Kur’an’da suç ve adalet kavramlarını ele alan bu açıklayıcı ayetlerden sonra artık hırsızlık haddine geçebiliriz.

### TEFSİRLERDE HIRSIZLIK HADDİ

‘Had’ kelimesi sözlükte; *sınır çekmek, bilemek, dikkatle bakmak, ayırmak ve ceza tatbik etmek* gibi anlamlara gelir. İsim olarak ise ‘had’; *sınır, son, bıçak ağzı, tarif ve şer’i ceza* anlamındadır. Haddin çoğulu Hudûd olarak ifade edilir. Hudûd kelimesi, Kur’an-ı Kerim’de on dört yerde geçer. Bunların on üçünde Allah’a, birinde ise Allah Resulü’ne indirilen vahye izafe edilmiştir.<sup>27</sup>

<sup>24</sup> Nisa, 4/58.

<sup>25</sup> Nisa, 4/135.

<sup>26</sup> Maide, 5/8.

<sup>27</sup> Karaman Hayrettin, *İslam. Ansiklopedisi, Had Md*, TDV Yayınları, İstanbul, 1996, s.14/547; Abdulkakı, Muhammed Fuat, *el-Mu’cemü’l-Mufehres li elfazi’l-Kur’an’il-Kerim*, *Hudud Md*, Darü’l-Ma’rife, Lübnan, 2012, s. 195; Karaman, Hayrettin, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, DİB Yayınları, Ankara, 2011. S. 134.

Hukuk terimi olarak had; İslâmî ölçüler, İslâm dininin belirlediği helâl-haram sınırları, ölçüleri ve özellikleri Allah tarafından belirlenmiş olan şer'i ceza demektir.<sup>28</sup>

Fıkıh terimi olarak had, insanoğlunun hayatını bu dünyada daha yaşanılabilir kılmak için, Allah tarafından uygulanmak üzere takdir edilmiş cezadır.<sup>29</sup> Dinen sorumlu sayılan (akıllı, ergin ve Müslüman olan) kişilerin yaptığı işlerin Allah ve Resul'ünün rızasına uygun olup olmadığını gösteren ölçüler vardır. Bu ölçüler Kur'an ve Sünnet'le bildirilmiştir.<sup>30</sup>

İslâm ceza hukuku (ukûbât) terimi olarak had, belirli suçlara İslâm'ın tayin ettiği cezalardır. Had cezasını gerektiren suçlar altı tanedir: Zina, hırsızlık, içki içmek, namuslu kadına zina iftirasında bulunmak (kazf), yol kesme (hurâbe) ve dinden dönme (ridde).<sup>31</sup> Bununla beraber hadlerin sayısı konusunda, İslam hukukçuları arasında farklı görüşler bulunmaktadır.<sup>32</sup>

Şer'i hadlerin genel anlamı, Allah'ın koyduğu helâl-haram ölçüleridir. Bu tanım aşağıdaki ayet ve hadislerden anlaşılmaktadır. Nisa suresi 12. ayette mirasla ilgili hükümler açıklandıktan sonra şöyle buyrulmaktadır: *"Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse Allah onu, altından ırmaklar akan cennetlere koyar, orada ebedî olarak kalacaklar. İşte büyük kurtuluş budur."*<sup>33</sup> Bu ayet-i kerimede yer alan 'Hudûdullah' ifadesi Allah'ın emirleri yani O'nun belirlediği sınırlar olarak ifade edilmiştir. Bu sınırları aşanların ceza-i müeyyide ile karşı karşıya kalacakları haber verilmektedir. Allah'ın yasak olarak belirlediği sınırlar, şüphesiz O'nun

<sup>28</sup> Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218; Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158; Akalın, Adnan, *İslam Hukukunda Devlete İsyana Suçu*, Fecr Yayınları, Ankara 2016, s.43 vd.

<sup>29</sup> İsfehânî, *Müfredatu Elfazı'l-Kur'an*, *Hudûd Md*, s. 364; İbn Manzûr, *Lisanü'l-Arab*, *Hudûd Md*, s. 4/152.

<sup>30</sup> Ceziri, Abdurrahman, *Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı*, Trc. Mehmet Keskin, Çağrı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1992, S. 6/250.

<sup>31</sup> Kudûri, *el-Muhtasar (el-Lübâb içinde)*, 3/181-213; Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/433.

<sup>32</sup> Konuyla ilgili geniş bilgi için bk. Demir, Bayram, *İslam Ceza Hukukunda Kanunilik İlkesi*, s. 23-24.

<sup>33</sup> Nisa, 4/13; Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/433.



haram kıldığı işlerdir.<sup>34</sup> Allah'ın haram kıldığı fiiller yani günahlar, büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayrılır.<sup>35</sup>

Büyük günahların sayısı hakkında kesin bir rakam yoktur. Doğruya en yakın olanının 125 olduğunu ifade eden A. Ziyaeddin Gümüşhanevi “Gafillerin Kurtuluş Yolu” adlı kitabında bunları tek tek açıklamıştır.<sup>36</sup>

İslâm ceza hukukunda hadler, Allah hakkı olarak kabul edilmiştir. Yani haddi (İslam'ın tespit ettiği cezayı) gerektiren suçlar amme hukukuna tecavüz anlamı taşımaktadır.<sup>37</sup> Kısas kul hakkı olduğu için buna had denilmemiştir. Haddin dışında kalan yani Kur'an ve Sünnetle tayin edilmeyip hâkimin takdirine bırakılmış cezalara Ta'zir cezaları denir. Hapis, teşhir, sürgün vb.<sup>38</sup>

İçki içme ve ridde cezası dışındaki hadler Kur'an'la, içki içme cezası ise Sünnetle sabittir.<sup>39</sup> Şimdi kısaca hırsızlık haddini izah etmeye çalışalım. Yüce Allah hırsızlık suçuyla ilgili ayette şöyle buyurmaktadır:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.  
فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Hırsızlık yapan erkek ve kadınların ellerini kesiniz. Bu onların suçlarına karşılık Allah tarafından belirlenmiş caydırıcı bir cezadır. Hiç kuşkusuz Allah üstün iradeli ve hikmet sahibidir. Ancak kim (işlediği zulümden (hırsızlıktan) sonra tövbe eder ve (hareketlerini) düzeltirse, şüphesiz Allah onun tövbesini kabul eder. Mu-hakkak Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.”<sup>40</sup>

Hırsızlık suçuna karşılık el kesme cezasını uygulayacak merciin kim veya kimler olacağı konusunda mezhepler ayrılığa düşmüşler. İmam Şafiî (r.a): ‘Efendi, kölelerine şer’i cezaları uygulamaya yetkilidir’ görüşünü dile getirirken Ebu Hanife (r.a), ‘Efendinin böyle bir

<sup>34</sup> Necm, 53/32; Kehf, 18/49.

<sup>35</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>36</sup> Gümüşhanevi, A. Ziyaeddin, *Gafillerin Kurtuluş yolu*. Trc. Ali Kemal Saran, İkbal Yayınları, Ankara, Tsz.

<sup>37</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>38</sup> Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/433.

<sup>39</sup> Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 5/38 Hk, Sadeleştirilenler, İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Bolelli, Abdullah Yücel, Azim Dağtım, İstanbul, 2007, 2/318; Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>40</sup> Maide, 5/38-39.

yetkisi olmadığını' ifade etmiştir.<sup>41</sup>

İmam Şafî'nin delili şudur: Ayetteki "(O ikisinin) ellerini kesiniz" ifadesi, herkes için umumi bir emirdir. Çünkü bu hitapta (ellerini kesiniz) el kesme görevinin, Müslümanların bir kısmı için geçerli olduğunu, geri kalan Müslümanlar için geçerli olmadığına dair hiçbir delil yoktur. Her Müslüman bu görevi yapabileceği gibi gayet tabii olarak kölenin efendisi de el kesme cezasının uygulayabilir. İmam ile Mevla (kölenin efendisi) dışında kalan Müslümanların el kesme cezasını uygulama hususunda bu nasla amel etme terk edilmiştir. Böylece imam ile Mevla hakkında bu emrin yürürlükte olması vacip olmuştur.<sup>42</sup>

Zemâşerî bu ayeti yorumlarken, kıraat âlimlerinin görüşlerini zikretmekte, mezhep imamlarının el kesme miktarlarını açıklamakta,<sup>43</sup> hırsızlığın ne olduğunu tarif etmektedir.<sup>44</sup> Zemâşerî'ye göre çalma eylemini gerçekleştiren failin hırsız olarak nitelendirilebilmesi için, çalınan malın koruma altında (hırz) olması da gereklidir.<sup>45</sup>

el-Cürcanî'ye göre hırsızlık lügatte, başkasına ait bir şeyi gizli bir şekilde almaktır.<sup>46</sup> İstilah anlamı ise, mükellef olan bir kimsenin, "10 dirhem miktarında" olan bir şeyi, gizlice, şüphe götürmeyecek bir şekilde almasıdır.<sup>47</sup> Akıllı ve ergin

<sup>41</sup> Râzî, Fahrüddin, Muhammed b Ömer b. Hasan b. Hüseyin et-Teymî el-Bekrî, *Tefsir-i Kebir Mefâtilü'l-Çayb Tercümesi*, 5/58-59, Tercüme, Suat Yıldırım, Lütfullah Cebeci, Sadık Kılıç, Sadık Doğru, Huzur Yayınevi, İstanbul, 2002, 9/67

<sup>42</sup> Râzî, *Tefsir-i Kebir Mefâtilü'l-Çayb Tercümesi*, 5/58-59, 9/67.

<sup>43</sup> Örneğin İmam Ebu Hanife'ye göre en az on dirhem, İmam Malik ve İmam Şafî'ye göre çeyrek dinar olası gibi.

<sup>44</sup> Zemâşerî, Ömer Muhammed b. Muhammed b. Ahmed Carullah, *el-Keşşaf an Hakaikü't-Tenzil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhi't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, Darü'l-Ma'rife, Beyrut, Lübnan, 2009, s. 289-290.

<sup>45</sup> Zemâşerî, , *el-Keşşaf an Hakaikü't-Tenzil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhi't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, s.

290. Bkz. Akalın, Adnan, *İslam Hukukunda Hırsızlık Suçu*, Hiper Yayınları, İstanbul 2020, s. 120 vd.

<sup>46</sup> El-Cürcanî, Ali Bin Muhammed Bin Ali, *Kitabü't-Ta'rifât Li'l- Cürcanî*, Darü'l-Kitabü'l-Arabiyye, Tahkik: İbrahim el-Ebyarî, , 2. Baskı, Beyrut, 1993/1413, s. 156-157.

<sup>47</sup> El-Cürcanî, *Kitabü't-Ta'rifât Li'l- Cürcanî*, s. 156-157.

(baliğ) bir kimsenin, nisab miktarı bir malı bulunduğu yerden çalmasına hırsızlık denir.<sup>48</sup>

Ebu Hayyan el-Endülüsî, tefsirinde bu konuya geniş bir yer ayırmış, mezhep imamlarının ve âlimlerin görüşlerine geniş bir yer açmıştır. Kime el kesme cezasının tatbik edilip edilmeyeceğini kapsamlı bir şekilde açıklamıştır.<sup>49</sup> Örneğin evladının malını çalan babanın elinin kesilip kesilmeyeceği konusunun detayına inmiştir.<sup>50</sup>

Hırsızlık suçunun cezası Kur'an-ı Kerim'de bildirilmiştir: "Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık Allah'tan bir ceza olarak ellerini kesin. Allah daima üstündür, hikmet sahibidir"<sup>51</sup> Fakihler kesilecek ilk elin sağ el olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.<sup>52</sup> Fakat elin nereden kesileceği konusunda farklı görüşler vardır. Cumhur ulemaya göre (dört mezhep imamı dâhil) sağ el bilekten kesilir.

Haricîlere göre hırsızlık yapanın eli omuzlardan kesilmesi gerekirken diğer bir gurup âlime göre ise elin sadece parmak kısmının kesilmesi yeterlidir.<sup>53</sup>

El kesme cezasına hükmedilebilmesi için failin suçu ikrar etmesi değilse, iki adil kişinin suça şahitliği, hâkimin de yargılama (mahkeme etmesi) sonucunda suçun sabit olduğuna karar vermesi gerekir. Hâkim şahitlere sırasıyla hırsız-

<sup>48</sup> Karaman, Hayrettin, *İslam Hukuku*, 1/125-158.

<sup>49</sup> Ebu Hayyan, Muhammed b. Yusuf, *Tefsirü'l-Bahrü'l-Muhît*, 5/38-39 Hk, Tahkik: Adil Muhammed Abdülmevcüd ve Ali Muhammed Muavved, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Lübnan, 2010, 2/492-495.

<sup>50</sup> Ebu Hayyan, *Tefsirü'l-Bahrü'l-Muhît*, 5/38-39 Hk, 2/492-495. Net bir şekilde usul ve furuun tamamını kapsar şekilde haddin uygulanmayacağını söyleyenler; Hanefî, Şafii ve Hanbelî mezhepleridir. Maliki ve Caferî mezheplerinde haddin uygulanmayacağı kimselerin dairesi daha dardır. Zahirî mezhebi ise, kişinin bir hakkını alması kapsamına girmemesi şartıyla herkese haddin uygulanacağını belirtmektedirler. Demir, Bayram, *İslam Ceza Hukukunda Aile İçi Hırsızlık* (Türk Ceza Hukukunda Failin Ceza Almamasını veya Ceza İndirimini Gerektiren Şahsi Sebepler Bağlamında), *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2012, sayı: 20, s. 364.

<sup>51</sup> Maide, 5/38.

<sup>52</sup> es-Sabunî, Muhammed Ali, *Revaiü'l-Beyan Fi Tefsiri Ayati'l-Ahkâm Mine'l-Kur'an Kur'an'ı Kerimin Ahkâm Tefsiri*, Terc: Mazhar Taşkesenli oğlu, Şamil Yayınevi, İstanbul, 2011, 1/534-535.

<sup>53</sup> es-Sabunî, *Revaiü'l-Beyan Fi Tefsiri Ayati'l-Ahkâm Mine'l-Kur'an Kur'an'ı Kerimin Ahkâm Tefsiri*, , 1/534-535.

lığın mahiyetini, çalınan malın cinsini, kıymetini, nasıl çalındığını, hırsızlık yapılan yeri, hırsızlığın ne zaman yapıldığını, malı çalan kişinin kim olduğunu sorarak alma fiilinin hırsızlık suçunu oluşturup oluşturmadığını tespit etmesi gerekir.<sup>54</sup>

El kesme cezasının tatbikini İslamiyet'in ilk yıllarında Hz. Peygamber döneminde görmek mümkündür. Allah'ın hakkına taalluk eden bu cezada herhangi bir aracının şefaati dahi kabul edilmediği açıkça yer almaktadır;

*"Mahzum kabilesine mensup bir kadının hali Kureyş (kabilesin)'i üzdü. Onlar: Kim Resulüllah'a (s.a.v.) gidip de bu kadın (a şefaati için konuşacak' dediler. Bir kısmı da: "Bu işe Resulüllah'ın (s.a.v.) sevdiği kişi Usame b. Zeyd'ten başkası cesaret edemez' dediler. Usame (kadına şefaati için) Resul-i Ekrem (s.a.v.) ile konuştu. Bunun üzerine Resülullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Yüce Allah'ın hadlerinden bir had(in tatbik edilmemesi) konusunda şefaati mi istiyorsun?" Sonra kalkıp bize bir hutbe irad etti. Daha sonra buyurdu: "Sizden öncekiler (soylu bir kimse hırsızlık yaptığında (suçluyu) cezalandırmazlardı, (Toplumun ileri gelenlerinden olmayıp) güçsüz olan kimse hırsızlık yaptığında ise cezayı uygularlardı. Allah'a yemin olsun ki, şayet Muhammed'in kızı (Hz. Fatıma) dahi hırsızlık yapmış olsaydı elbette onun da elini keserdim."*<sup>55</sup>

Hırsızlık suçundan bahsedilen ayette önce erkeğin zikredilmesinin sebebi, erkeklerin bu suçu işlemeye daha çok meyilli olmalarından ötürüdür. Zina suçundan bahseden

<sup>54</sup> Şevkânî, *Neylü'l-Evtâr*, s. 7/131- 132; Karaman Hayrettin, *İslam. Ansiklopedisi, Had Mâ*, TDV Yayınları, İstanbul, 1996, s.14/547; Kutub, Seyyid, *Fî Zilâl-il-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, Mütercimler, M. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, Hikmet Yayınları, İstanbul, Tsz, s. 2/701; Akalın, Adnan, *İslam Hukukunda Hırsızlık Suçu*, s. 41 vd.; *İslam Hukuku Açısından Suçun Unsurları*, e-Şarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi, 2013, X-59 vd.

<sup>55</sup> İbni Kesir, Ebü'l-Fida İsmail, *Tefsirü'l-Kur'an'ı'l-Azim*, 5/38-39 Hk, Darü'l-Ma'rife. Beyrut. 1969; Beydâvî, Nasiruddin Ebu Said b. Ömer b. Muhammed (ö. 791/1388). *Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk. Şirketu Mektebe ve Matbaati Mustafa el-Babî el-Halebî. Mısır, 1995, s. 1/268; Neseî, Abdullah b. Ahmed b. Mahmud, *Tefsirü'n-Neseî Medârikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, 1995. s. 1-2/321; Şevkânî, *Neylü'l-Evtâr*, s. 7/131- 132.

ayetinde ise önce kadınlar zikredilmiştir.<sup>56</sup> Çünkü zina suçuna meyil kadınlarda daha fazladır.<sup>57</sup> Elin kesilmesinin nedeni ise mecazi anlamda Allah hakkına uzatılmış suç aleti olmasından dolayıdır.<sup>58</sup> جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ Allah'tan bir cezadır. وَاللَّهُ عَزِيزٌ Allah hükmünde karşı konulamaz bir galiptir. حَكِيمٌ Hırsızlık yapan erkek ve kadının ellerinin kesilmesi hükmünde hikmet sahibidir. فَمَنْ تَابَ Kim yaptığı hırsızlıktan tövbe ederse مِنْ بَعْدِ ظَلْمِهِ yaptığı hırsızlıktan sonra فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ وَأَصْلَحَ çaldığı şeyi iade ederse Allah onun tövbesini kabul eder. إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Allah onu mağfiret eder, ona merhamet eder. Neseî, dil bilgisi kurallarını tefsirinde işlemiş, kıraat imamlarından Abdullah b. Mes'ud kıraatını delil olarak sunmuş, mezhep imamlarının görüşlerine ise yer vermemiştir. Konunun fıkhi boyutuna girmeden özlü bir şekilde ayeti yorumlayıp tefsir etmiştir.<sup>59</sup> El-Ferra da kıraat imamlarından Abdullah'ın kıraatına değinmiştir.<sup>60</sup>

Beydâvî ise tefsirinde hırsızlığı şöyle izah etmiştir: Hırsızlık başkasına ait olan bir malı gizlice almaktır.<sup>61</sup> Eğer çalınan mal bir dinarın dörtte biri veya onun değerinde bir mal ise ve korunaklı bir yerden çalınmış ise elin kesilmesi vacip olur. Bunun delili ise Resûlullah (s.a.v.)'in şu hadis-i şerifidir: "El kesme cezası bir dinar'ın dörtte biri veya daha fazlası için uygulanır." İlgili hadis hakkında mezhep imamlarının ihtilaf ettiklerini belirten Beydâvî bu konuyu detaylı bir şekilde 'Mesabih Şerhi' adlı kendi eserinde ele aldığını belirtmektedir. Devamında el kesmeden kastın, sağ el olduğunu ve İbn Mes'ud'un kıraatının bu görüşünü desteklediğini vurgulamaktadır. Beydâvî, Haricîler'e ait görüşten bahsederken, onlara göre el bütün azanın ismi olup kesme işleminin

<sup>56</sup> Nur, 24/2.

<sup>57</sup> Taberî, Ebi Cafer Muhammed b. Cerîr, *Tefsirü't-Taberî Camial-Beyan fi Te'vili'l-Kur'an*. 5/38-39 Hk. ed-Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1412; Beydâvî, *Tefsiri, Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, s. 1/268; Neseî, *Tefsirü'n-Neseî Medârikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, s. 1-2/321.

<sup>58</sup> Elmalılı, , *Hak Dini Kur'an Dili*, 5/38 Hk, 2/318.

<sup>59</sup> Neseî, *Tefsirü'n-Neseî Medârikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, s. 1-2/321.

<sup>60</sup> Ferra, Ebi Zekeriyya Yahya b. Ziyâd (ö. 207), *Meâni'l-Kur'an*, 5/38-39 Hk, Tahkik: Ahmed Yusuf Necati ve Muhammed Ali el-Neccar, Darü's-Sürur, Beyrut, Tsz.1/306-307.

<sup>61</sup> Beydâvî, *Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil*, 5/38-39 Hk, s. 1/268.

omuzdan olması gerektiğini savunduğunu belirtmiştir. Fakat cumhur ulema el kesme işleminin bilekten olması gerektiğini vurgulamıştır. Cumhuriyetin bu konudaki delili ise; “Resûlullah (s.a.v.)’e bir hırsız adamı getirdiler. Resul-i Ekrem sağ elinin bilekten kesilmesini emretti.” hadis-i şerifidir.<sup>62</sup>

Görüldüğü gibi Beydâvî dil bilgisi âlimlerinin görüşlerinden yararlanmış, kıraat imamlarının kıraatlerinin kendi görüşlerini desteklediğini ifade etmiş, konuyla ilgili hadisleri de delil olarak göstermiştir. Ayrıca mezhep imamlarının görüşlerine yer vermiş, tercihini cumhurdan yana olduğunu ima etmiş hatta Haricîler’in görüşlerine bile atıfta bulunmuştur. Fakat kendi görüş ve yorumlarını ifade etmeyi de ihmal etmemiştir.<sup>63</sup>

İslam inancına sahip bir toplumda devlet, toprakları üzerinde yaşayan her vatandaşı için onları hırsızlık suçundan uzak tutacak tedbirler alır. Onların yaşam hakkını, güvenliğini, eğitim hakkını koruma altına alır ve adaleti tüm topluma yaymaya çalışır.<sup>64</sup> Her türlü özel mülkiyetin helal yoldan kazanılmasını ve korunmasını sağlamaya gayret eder. Bu özel mülkiyet hakkının topluma zarar veren değil, yarar sağlamaya çalışan, toplumsal bir hak olduğunu bireylerine öğretmeye çalışır.<sup>65</sup> Bu uygulamalar sayesinde kendi vatandaşlarını hırsızlık ve her türlü suçlardan uzak tutmaya gayret eder. Bu nedenle İslam toplum, özel mülkiyet hakkını korumak ve vatandaşlarını toplum güvenliğini zedeleyen suçlardan uzak tutmak için caydırıcı ve sert önlemler alır. Şiddetli ve ağır cezalar uygular.<sup>66</sup>

İslam, hırsızlık olaylarını önlemek için tedbirler alır. Bütün bunların yanı sıra, şüphe halinde cezayı uygulamayı kaldırır. Kesin ve kuvvetli bir delille sabit olmadıkça şüpheliyi

<sup>62</sup> Beydâvî, *Envârü’l-Tenzîl ve Esrârü’t-Te’vîl*, 5/38-39 Hk, s. 1/268.

<sup>63</sup> Beydâvî, *Envârü’l-Tenzîl ve Esrârü’t-Te’vîl*, 5/38-39 Hk, s. 1/268.

<sup>64</sup> Kutub, Seyyid, *Fi Zilali’l-Kur’an*, 5/38 Hk, Ahyaü’t-Turasü’l-Arabiyye, 7. Baskı, Beyrut-Lübnan, Tsz, s. 2/699.

<sup>65</sup> Elmalılı, , *Hak Dini Kur’an Dili*,5/38 Hk, 2/318.

<sup>66</sup> Kutub, *Fi Zilali’l-Kur’an*, 5/38 Hk, s. 2/699.

cezalandırmaz.<sup>67</sup> İslâm toplumundaki her bireyin yaşam hakkını korumak için gereken tüm ihtiyaçlarını sağlama hakkını tanımakla işe başlar. Yemesi, içmesi, giyinmesi, huzur bulacağı bir ev edinmesi her bireyin doğal hakkıdır. Her bireyin söz konusu gerekli ihtiyaçlarını karşılamak, devletin üzerindeki bir sorumluluktur. Her vatandaşa - kabiliyet ve yapabilme yeterliliğine bağlı olarak- öncelikle iş imkânının sağlanması, (vatandaşa nasıl çalışacağını öğretmesi, çalışma şartlarını kolay bir hale getirmesi ve ona iş araç gereçlerini sağlanması) vatandaşın devletten beklediği bir hakkıdır.<sup>68</sup>

Vatandaşın geçici bir süre veya ölene kadar, kısmen veya tamamen çalışmaya gücü yetmediği, iş imkânı bulanamadığı veya çalıştığı halde zaruri ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda vatandaşın temel ihtiyaçlarının başka bir yollardan karşılanması da onun doğal bir hakkıdır. Onun bu ihtiyacı şu yollarla giderilebilir:<sup>69</sup>

- 1- Yakın akrabalarından maddi durumu iyi olan kimselerin dinen helal olan bir nafakayı ona temin edebilirler.
- 2- Vatandaşın yaşadığı mahalle halkından maddi durumu iyi olan kimseler onun zaruri olan ihtiyaçlarını karşılayabilir.
- 3- Devletin ilgili bütçesinden (beytü'l-malden) zekât-taki payı kendisine verilebilir.

Eğer zekât buna yeterli gelmiyorsa, hâkim olduğu topraklarda İslâm hukukunu uygulayan İslâm devleti, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını zenginlerin mallarından temin etme yoluna gidebilir. Hatta bunu yapmak İslam devleti üzerine farzdır. Bu işi yapmakla görevli olan kimseler de, sınırları aşmamalı zaruret dışında bu hakkı kullanmamalı ve helal

<sup>67</sup> Kurtubî, Ebi Abdillâh Muhammed, b. Ahmed el-Ensari, *Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Lübnan, 2010, 6/210-216.

<sup>68</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an*, 5/38-39 Hk, s. 2/701.

<sup>69</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an*, 5/38-39 Hk, s. 2/701.

yoldan sağlanan özel mülkün haklarını ve mülkiyet haklarını çiğnenmemelidir.<sup>70</sup>

Böylece kazancın meşruiyetine özen gösterilmiş ve özel mülkiyet sadece helal yollardan sağlanmış olacaktır. Daha önemlisi bu sayede İslâm toplumunda özel mülkiyete sahip olanlara karşı ihtiyaç sahiplerinde oluşan özentî, ihtiras ve bencillik duyguları dizginlenmesi sağlanacaktır.<sup>71</sup> Bunun temel gayesi ise, ihtiyaç sahiplerinin zaruri ihtiyaçları garanti altına alınarak onların mahrum edilmemesidir.<sup>72</sup>

İslâm, bireyin vicdan ve ahlâkını terbiye eder. Düşüncesini, çalışarak helal yoldan kazanmaya teşvik eder. Haram yol olan çalmayı ve bu yoldan kazanç elde etmeyi yasaklar. İslam toplumunda yaşayan bireyler iş bulamaz ve kazancı gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamaya yetmez ise haklarını temiz ve onurlu yollarla kendilerine verir.<sup>73</sup>

O halde İslâm'ın hâkimiyeti altında yaşayan bir kimse niçin hırsızlık yapsın? Oysa hırsızlık yapanlar ihtiyaçlarını gidermek için çalmaktadırlar. Hâlbuki İslâm'ın hâkim olduğu bir toplumda zenginlik hırsızlık yolu ile elde edilemez. Hırsızlık suçu hem toplumun hakkı olan güven ortamını yok eder hem de meşru yoldan zengin olanları, mallarının güvenliğinden mahrum eder.<sup>74</sup>

İhtiyaç ve benzeri bir şüphe bulunması halinde, İslam'da genel kural cezanın (haddin) şüphe durumunda kaldırılmasıdır. Bu hükümden dolayı Hz. Ömer (r.a.) kıtlık zamanında, hırsızlık suçunun toplumda yaygınlaşmasına rağmen el kesme cezasını uygulamamıştır.<sup>75</sup>

Yine başka bir örnekte, İbn Hatîb b. Ebu Beltea'nın köleleri başkasına ait olan bir deve çaldıklarında da yine el kesme cezasını uygulamamıştır. Önce onların ellerinin kesilmesini

<sup>70</sup> Züheyfî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218.

<sup>71</sup> Muhammed, *el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrihiha Ve Eşari Tatbikiha*, 8/1, s. 39-92; Karaman, Vd, *Dini Kavramlar Sözlüğü, Had/Hudud Md*, s. 134.

<sup>72</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/701.

<sup>73</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/701.

<sup>74</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/702.

<sup>75</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/702.



emretmiş daha sonra efendilerinin onları aç bıraktığı ortaya çıkınca, onlara had cezası uygulamaktan vazgeçmiştir. Efendilerine bedel olarak bir kaç deve değerini paylaşarak ödeme cezası vermiştir.<sup>76</sup>

Hırsızlık, başkasına ait olan saklı bir malı gizlice almaktır. Çalınan malın bir sahibinin olması gerekir. Müslüman fıkıh âlimleri başkasının saklanmış ve gizlice çalınan malının, en az bir çeyrek dinar kıymetinde olması gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır.<sup>77</sup>

Bu malın, gizlenmiş olması ve hırsızın onu gizlendiği yerden çalması gerekir. Örneğin kendisine mal teslim edilen emanetçinin eli kesilmez.<sup>78</sup> Eve girmeye izinli olan hizmetçi, evden bir şey çalsa yine eli kesilmez. Çünkü bu mal saklanmış değildir. Emanetçinin, emanet malı inkâr etmesi tarladaki ürünün ambara götürülmeden çalınması ve ev veya sandık dışındaki bir malın çalınması durumlarında da el kesme cezası uygulanmaz. Malın, başkasından saklanmış olması gereklidir. Ortaklardan biri, diğer ortağının malını çaldığında da el kesilmez. Çünkü bu malda payı vardır, tamamıyla başkasına ait değildir.<sup>79</sup>

Devlet hazinesinden (beytü'l-maldan) çalan kimsenin de eli kesilmez. Çünkü bu malda Müslümanın da bir payı vardır. Bu da tamamen başkasına ait bir mal değildir. Bu gibi çalma fiillerinde hırsızlık haddi değil yalnızca ta'zir<sup>80</sup> cezası gerekir.<sup>81</sup>

Hırsızlık haddi sağ el bilekten kesilmek suretiyle tatbik edilir. Fail tekrar hırsızlık yaparsa sol ayağı bilekten kesilir.

<sup>76</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/701.

<sup>77</sup> Kurtubî, *Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, 6/210-216; Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>78</sup> Hicâzî, Muhammed Mahmud, *Furkan Tefsiri Tercümesi*, 5/38-39 Hk, İlim Yayınları, İstanbul, 1998, 2/55-56.

<sup>79</sup> Kurtubî, *Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, 6/210-216; Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>80</sup> Ta'zir, had cezasından daha hafif olan ve hâkimin görüşü veya toplumun geleneklerine göre değişik durumlarda dövme, hapsedme azarlama ve nasihat etme şeklindeki cezalardır

<sup>81</sup> Kurtubî, *Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, 6/210-216; Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

Bunlar el kesme cezasında fikir birliğine varılan ölçülerdir. Fıkıh âlimleri üç ve dördüncü defa yapılan hırsızlık suçlarında cezanın nasıl tatbik edileceği noktasında fikir ayrılığına düşmüşlerdir.<sup>82</sup>

Şüphe, hadleri düşürür. Açlık ve zorunlu ihtiyaç şüphesi, hadleri uygulamasına manidir. Malda ortaklık bulunduğu ihtimali varsa yine bu durum da haddi düşürür. Suçunu itiraf eden kimsenin ifadesinden vazgeçmesi veya ifadesini değiştirmesi durumunda ise şayet şahit yoksa yine haddin tatbikini ortadan kaldıran bir şüphe sayılır.”<sup>83</sup>

“Fıkıh âlimleri, hangi durumlarda şüphenin haddi düşüreceği noktasında fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Örneğin İmam Ebu Hanife, aslında mubah olan şeylerin -saklanmış olsalar bile- çalınmasında haddi uygulama cezasını kaldırmıştır. Saklanmış ve yakalanmış avın çalınması misalini vermektedir. Çünkü bunların her ikisi de aslen mubahtır ve aslı mubah olan şeyin saklandıktan sonra bile mübahlığını sürdürdüğü şüphesi vardır.<sup>84</sup> İmamı Malik, İmamı Şafii ve İmamı Ahmed ise bu gibi durumlarda had cezasını düşeceği kanaatini taşımazlar. İmam Ebu Hanife meyve, sebze, et, ekmek vb. gibi tüm çabuk bozulan yiyeceklerin çalması durumunda hırsızlık haddinin düşeceğini belirtir. İmam Ebu Yusuf, Ebu Hanife'den farklı olarak üç imamın görüşünü kabul etmiştir.<sup>85</sup>

İslam hukukçuları hırsızlık suçu başlığı altında bulunan konularda birçok farklı görüşe sahiptir. Çalışmamızın kapsamı sebebiyle bunların hepsini burada zikretmek doğru olmayacaktır. Konuyla ilgili farklı görüşler için fıkıh kitaplarına bakılabilir. İslâm hukukçularının şüphe sebebiyle hadleri düşürdüğüne yönelik bir örnek olması için bu misalleri verdik. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Şüpheler

<sup>82</sup> Muhammed, *el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrihîha Ve Eşarü Tatbîkihâ*, 8/1, s. 39-92; Züheylî, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/218.

<sup>83</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>84</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>85</sup> Kurtubî, *Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmî'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 4/216.

sebebiyle cezaları uygulamayın.”<sup>86</sup> Hz. Ömer de (r.a) şöyle buyurmuştur: “Şüpheli sebebiyle cezaları kaldırmam bana hayır yönünden onu uygulamaktan daha hoş geliyor.”<sup>87</sup>

İslâm toplumunda yaşayan bir Müslüman tüm koruma tedbirleri ve adalet garantilerinin sağlanmasına rağmen, hırsızlık suçunu işleyenlere, had cezası gibi sert cezalar uygulama gerekçelerini açıkladıktan sonra, hırsızlığa verilen el kesme cezasının uygunluğu hakkında bir kaç söz söylememiz gerekir. “Hırsızlık cezasının” el kesme olarak belirlenmesinin sebebi şudur. Hırsız, bu suça yöneldiği zaman, kazancını başkasına ait olan bir mal ile arttırmayı hedeflemektedir. Bu kişi artık helal yoldan mal kazanmayı küçümsemekte, haram yoldan malını arttırmayı arzulamaktadır. Çalışmasının karşılığı ile değil, başkasının çalıştığına göz dikmektedir.<sup>88</sup>

Hırsızlık suçu genelde daha çok para harcamak, diğer Müslümanlara maddi üstünlük sağlamak, çalışmanın, hayvancılık ve tarımla uğraşmanın zorluğundan kurtulmak ya da geleceğini güvence altına almak niyetiyle yapmaktadır. Kişiyi bu suça sürükleyen temel neden, kazancını artırma veya servetini çoğaltma düşüncesidir.<sup>89</sup>

İslâm, hırsızlık suçuna el kesme cezasını getirerek, insan ruhundaki bu içgüdülerine engel olmayı hedeflemektedir. Ayrıca bu suça el kesme tekrarında ayak kesme cezası takdirleriyle caydırıcılık unsuru netleşmiş ve ilgili suçun toplumda azalmasına neden olmuştur. Nitekim el ve ayak, yaşamı devam ettirme ve çalışma için en önemli organlarıdır. Ceza tatbikinin sebepsiz terki ise, suçun toplumda daha da yaygınlaşmasına neden olur.<sup>90</sup>

İslam hukuku, el kesme cezasını kabul ederek insanı suç işlemeye sürükleyen psikolojik etkenleri ortadan kaldırmış

<sup>86</sup> Tirmizî, “Hudûd”; İbn Hacer, Telhîşü'l-ḥabîr, 4756.

<sup>87</sup> Kurtubî, Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 4/217; Kutub, Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>88</sup> Kutub, Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>89</sup> Kutub, Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

<sup>90</sup> Kutub, Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 2/703.

ve onun yerlerine hırsızlık suçundan caydırıcı unsurları yerleştirmiştir.<sup>91</sup>

Kişi suça meylettği zaman, bu suça öngörülen cezayı gördüğünde artık o suçtan uzaklaşacaktır. Hele suçu işleyip bir kez ceza aldıysa artık bir bu suçu işlemeye yönelmez. İşte bu psikoloji İslâm hukukunun hırsızlık cezasının üzerine yerleştirildiği esası oluşturmaktadır. Gerçekten bu ceza insanlığın yaratılışından günümüze kadar hırsızlık cezasının oturtulduğu en hayırlı esastır.<sup>92</sup>

Beşeri hukuk sistemleri hırsızlık suçuna hapis cezasını öngörmüşlerdir. Bu ceza genelde suçlarla, özelde de hırsızlık suçu ile mücadele de etkisiz kalan bir cezadır. Bu etkisizliğin sebebi, hapis cezasının hırsızın ruhunda onu, hırsızlık suçunu işlemekten alıkoyacak güdüleri harekete geçirememesidir. Çünkü hapis cezasında, hırsızla eylemi arasına sadece hürriyetinin kısıtlandığı günler engel konulmaktadır. Hapiste iken zaten ihtiyaçları karşılanıp istekleri yerine getirilmekte, korunup kollanmaktadır. Hırsız pişmanlığa götürecektkenler çok azdır. Bu nedenle hırsızlık suçuna karşılık hapis cezasının caydırıcı yönü pek yoktur.<sup>93</sup>

Hapisten çıktığında ise, çalışmaya ve kazanmaya gücü yetecek durumdadır. Ona göre tüm yollar açıktır, servetini arttırmak ve geçimini sağlamak için gerek helal, gerekse haram tüm yollar aynıdır. İnsanları kandırmaya ve şerefli biri gibi ortalıkta dolanmaya başlar. Dışardaki insanlar onu severler ve kendisiyle işbirliği yaparlar. Çünkü hırsız olduğunu gösteren hiçbir gösterge yoktur. Eğer istediğine ulaşırsa zaten bu onun temel arzusudur. İstediyine ulaşamazsa da kaybedeceği hiçbir şey olmaz ve hiçbir önemli çıkarı zedelenmemektedir.<sup>94</sup>

El kesme cezası ise, hırsız ile suçu arasına engel olarak girer veya gayr-ı meşru yollardan kazanma gücünü büyük oran-

<sup>91</sup> Züheyli, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, s. 7/219.

<sup>92</sup> Sabunî, Muhammed Ali, *Safvetü't-Tefasîr Tercümesi*, Tercüme ve Tahric Doç. Dr. Sadreddin Gümüş, Dr. Nedim Yılmaz, Yeni Şafak Yayınları, İstanbul, 1995, 2/98.

<sup>93</sup> Sabunî, *Safvetü't-Tefasîr Tercümesi*, 2/98; Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/704.

<sup>94</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/704.

da kaybeder. Kolay yoldan daha çok kazanma ise artık ne-redeyse imkânsızdır. Had cezası öncesi meşru kazancı var-ken ve bu yoldan geçinirken, suça yönelmesi sebebiyle belki de tüm kazançlarını kaybedecektir. Eli kesildiği için artık o insanları bir daha kandıramayacak, güvenlerini ve işbirlik-lerini kötü emelleri için kullanamayacaktır. Kesik eli onun kirli geçmişini haykıracaktır.<sup>95</sup>

El kesme cezası uygulandığında, verdiği zarar çok daha fazla olmaktadır. Hapis cezası uygulandığında ise, fail hır-sızlığa tekrar meyledebilir. Çünkü uygulanan ceza caydırıcı değildir. Kişi bu durumda gayr-ı meşru kazancını tercih etmektedir. Yalnızca hırsızın değil tüm insanların doğasın-da çıkar sağlayan işleri tercih etme, kişiye ciddi zarar veren davranışlardan ise kaçınma eğilimi vardır.<sup>96</sup>

El kesme cezası, insanın gerek ruhu gerekse aklı ile uyum içerisinde. Bu nedenle o, bireylere uygun gelen ve top-lumu ıslaha yönelten bir caydırıcı ceza şeklidir. Çünkü o, suçların azalmasına ve toplumun güvencede olmasına se-bep olur. Cezalar bireylerin ve toplumun menfaatine uygun olduğu sürece, cezaların en üstünü ve en adildir. Ne var ki, bu tür gerekçeler bazılarına göre el kesme cezasını haklı göstermeye yetmemektedir. Çünkü bu kanaate sahip kişiler, el kesme cezasının çağdaş medeniyetin ulaştığı seviye ile uyuşmayacağı görüşündedirler.<sup>97</sup>

Bu onların ilk/son ve tek gerekçeleridir. Ne var ki, hiç de sağlam bir delil değildir. Çünkü o, adı üzerinde misliyle mukabele anlamındaki *ukub'*tan türemektedir. Etkisiz ve güçsüz olduğundan ceza olamaz. Tam tersine oyun ve eğ-lence gibi bir şey olur. Bu isimle nitelendirilmesi doğru ola-bilmesi için verilen cezanın sertlik içermesi gerekir. Merha-metlilerin en merhametlisi olan ve hırsızlığa ağır ceza öngö-

<sup>95</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/704.

<sup>96</sup> Zühaylî, Vehbe, *et-Tefsirü'l-Munîr Tercümesi*, 5/38-39 Hk, Risale Yayınları, İstanbul, 2006, 3/455-459; Mevdudî, Mevlana Seyyid Ebü'l-Ala, *Tefhimü'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, İnsan Yayınları, İstanbul, Tsz, 3/334.

<sup>97</sup> Mevdudî, *Tefhimü'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, 3/334; Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/705.

ren Yüce Allah bu durumu ayette şöyle bize bildiriyor:<sup>98</sup>  
"Suçlarına karşılık Allah tarafından belirlenmiş caydırıcı bir ceza olarak onların ellerini kesiniz."<sup>99</sup>

Bu, Allah tarafından belirlenmiş caydırıcı bir cezadır. Bir suçun işlenmesini önlemek onu işleyecek olan kişiye karşı aslında bir acıma ve suçluya bir iyiliktir. Çünkü bu ceza, o kişinin suç işlemesini engelleyecektir. Kalbi kararmış ve ruhu körlenmiş kimselerden başkası, insanları yaratan Allah'tan daha çok insanlara karşı merhamet beslediğini ileri sürmez. Uygulamalar el kesme cezasını, İslâm'ın ilk bir asırlık döneminde sadece bir kaç kişiye verildiğini göstermektedir. Çünkü oturmuş toplum düzeni ile birlikte mal aleyhine işlenen bu tür gayr-ı meşru davranışlara öngörülen cezaların ağırlığı ve ayrıca güvencelerin yeterli olması sebebiyle bu tür had cezalarının tatbiki toplumda ancak birkaç defa olmuştur.<sup>100</sup>

Allah tövbe etmek isteyen, pişman olup dönen ve hırsızlık yapmaktan vazgeçen kimseler için tövbe kapısını her zaman açık bırakmıştır. Daha sonraki yaşantılarında da bu suçu işlemeyen, Allah'ın koyduğu yasak sınırları aşmayan, bu kötü ameller yerine salih amel işleyen ve olumlu hayırlara yönelen kimseye tövbe kapısını açar.

"Fakat işlediği zulümden sonra tövbe edip, ıslah olan kimse bilsin ki, Allah onun tövbesini kabul eder. Hiç şüphesiz Allah affedicidir ve merhametlidir."<sup>101</sup>

Zulüm ne kötü bir fiildir. Zalimi zulümden sakındırıp kenara çekilmek yeterli değildir. Bilakis zulmün yeri iyi ve uygun bir davranışla doldurulmalıdır. İlahi hukuk sisteminde durum bundan daha hassastır. İnsan ruhu harekete geçirilmelidir. Kişi kötülük ve bozgunculuktan alıkonulduktan sonra iyi ve salih amele yöneltilmezse yerinde bir boşluk

<sup>98</sup> Mevdudî, Tefhimü'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, 3/334; Kutub, Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi, 5/38-39 Hk, s. 2/705; Züheyli, et-Tefsirü'l-Munîr Tercümesi,5/38-39 Hk, 3/455-459.

<sup>99</sup> Maide, 5738-39.

<sup>100</sup> Züheyli, et-Tefsirü'l-Munîr Tercümesi,5/38-39 Hk, 3/455-459.

<sup>101</sup> Maide 5/39.

kalacak ve bu boşluk tekrar kötülük ve bozgunculukla doldurula-bilecektir.<sup>102</sup>

İyilik ve ıslah hedeflendiğinde ise bu faydalı girişim sayesinde tekrar kötülüğe, toplumu bozacak davranışlara dönmeyeceğinden toplun daha çok güvencede olacaktır. İşte Allah bu yöntemle insanları terbiye eder. Çünkü O, yaratan ve yarattığını en iyi bilendir.<sup>103</sup>

Suç, bu suça verilecek ceza, tövbe ve bağışlanmadan söz edildikten sonra Kur'an ayetleri dünya ve ahiretteki ceza kanunlarının esas aldığı şu genel kaideyi dile getirmektedir. Bu kâinatın yaratıcı ve sahibi olan Allah, aynı zamanda kâinatın en yüksek irade ve yetkiye de sahiptir. Gerek kâinatın ve gerekse içindeki varlıkların ne olacağına o karar verir. Akabinde insanlara hayatlarında uygulayacakları kanunları belirleyen, sonra dünya ve ahirette onları amellerine göre mükâfatlandıran ve cezalandıran da O'dur.<sup>104</sup>

## SONUÇ

Allah (c.c.), Maide Suresi 38. ayette; *"Suçlarına karşılık Allah tarafından belirlenmiş caydırıcı bir ceza olarak onların ellerini kesiniz."* buyurmuştur. İslam'da hırsızlık suçuna öngörülen el kesme cezası insanların işledikleri bu suça karşılık caydırıcı bir ceza olarak konulmuştur. İlahi olarak öngörülen bu had cezası ile failin, daha suç fiiline yönelmeden caydırıcılık unsuruyla korunması sağlanmıştır. Bireylerin bu suçu işlemeleri halinde başta kendileri bundan zarar göreceği muhakkaktır. Bu dünyada alacağı cezanın yanında bir de ahirette bu suçlarından dolayı azap görecektir.

Hırsızlık suçunun işlenmesi sonucunda failin ailesi de zarar görür. Zira suç failinin ailesi, elleri kesilmiş bir bireyin yakınları olarak toplum karşısında bir eziklik yaşayacakları gibi el kesme cezası tatbik edilen suçlu da, bakmakla yükümlü olduğu ailesine karşı yükümlülüklerini yerine getirebilmekten uzak kalacaktır. Dolayısıyla failin ailesi de peri-

<sup>102</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/705.

<sup>103</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/705.

<sup>104</sup> Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an Tercümesi*, 5/38-39 Hk, s. 2/705.

şan olacaktır. Yüce Allah, vaaz ettiği bu caydırıcı ceza ile bir manada aileyi de koruma altına almaktadır.

Hırsızlık suçunun vuku bulması halinde zarar görecektir olan diğer bir yapı ise toplumdur. Bu suçun işleniyor olması toplumda huzur ve güven ortamı sarsacağı gibi can ve mal güvenliği de ortadan kaldıracaktır. Öngörülen bu ceza içinde barındırdığı güçlü caydırıcı özelliğiyle toplumu da bir manada koruma altına almıştır.

Yüce Allah tarafından konulan bu ceza bazı kimselere ağır gelebilir. Ama bireyi, aileyi ve toplumu korumak için habis ruhlu bir el gerekirse feda edilebilir. Uzun tamamı kangren olacağına elin kesilmesi daha uygundur.

#### KAYNAKÇA

ABDULBAKİ, Muhammed Fuat, el-Mu'cemü'l-Mufehres li Elfazi'l-Kur'an'ı'l-Kerim, Darü'l-Ma'rife, Lübnan, 2012.

AKALIN, Adnan, İslam Hukukunda Hırsızlık Suçu, Hiper Yayınları, İstanbul, 2019.

AKALIN, Adnan, İslam Hukukunda Devlete İsyân Suçu, Fecr Yayınları, Ankara, 2016.

AKALIN, Adnan, İslam Hukuku Açısından Suçun Unsurları, e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı X, Kasım 2013.

ALÜSİ, Şihabüddin Mahmud, Ruhü'l-Meâni fi Tefsiri'l-Kur'an'ı'l-Azîm ve's-Sebi'l-Mesani, Daru İhyaü't-Turasi'l-Arabî, Beyrut, 1408.

ATEŞ, Süleyman, Kur'an Ansiklopedisi, Küba Yayınları, İstanbul, Tsz.

BEYDÂVÎ, Nasiruddin Abdullah b. Ömer (ö. 791/1388), Tefsirü'l-Beydâvî Envarü't-Tenzil ve Esrarü't-Te'vil, Şirketu Mektebe ve Matbaati Mustafa el-Babî el-Hâlebî, Mısır, 1955.

CÜRCANÎ, Ali Bin Muhammed Bin Ali, Kitabü't-Ta'rifat Li'l-Cürcanî, Darü'l-Kitabü'l-Arabiyye, Tahkik: İbrahim el-Ebyarî, 2. Baskı, Beyrut, 1993/1413.

DEMİR, Bayram, İslam Ceza Hukukunda Kanununilik İlkesi, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2018

DEMİR, Bayram, İslam Ceza Hukukunda Aile İçi Hırsızlık (Türk Ceza Hukukunda Failin Ceza Almamasını veya Ceza İndirimini Gerektilen



Şahsi Sebepler Bağlamında), İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, 2012, sayı: 20.

DEMİR, Bayram, İslam Ceza Hukukunda Cezaların Geçmişe Yürür- lülüğü, Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2015, sayı: 5

DİB Yayınları, Kur'an-ı Kerim Meali, Haz, Komisyon, Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin, Ankara, 2006.

DİB Yayınları, Kur'an Yolu Meali, Haz. Komisyon: Hayrettin Kara- man-Mustafa Çağrıncı-İbrahim Kâfi Dönmez-Sadettin Gümüş, , Ankara, 2014.

EBÛ DÂVÛD, Sünen, Kahire, 1369/1950..

EBÛ HAYYAN, Muhammed b. Yusuf (ö. 745/1353), Tefsirü'l-Bahrü'l- Muhît, Tahkik: Adil Muhammed Abdülmecüd ve Ali Muhammed Mu- avved, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Lübnan, 2010.

ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Sadeleş- tirenler, İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Bolelli, Abdullah Yücel, Azim Dağıtım, İstanbul, 2007.

ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Me- ali, Tas. Enes Tahsin Bilgin, Bağımsız Yayıncılık, İstanbul, 2009.

ENDELÛSÎ, Ahmet b. Muhammed b. Abdürrebbihi el-Endülüsi, el- İkdü'l-Ferid, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî, 1. Baskı, Beyrut 1990.

FERRA, Ebi Zekeriyya Yahya b. Ziyâd (ö. 207), Meâni'l-Kur'an, Tah- kik: Ahmed Yusuf Necati ve Muhammed Ali el-Neccar, Darü's-Sürur, Beyrut, Tsz.

FİRÛZÂBÂDÎ, Mecdüddin, el-Kamûsü'l-Muhît, Mektebetü't- Ticaretü'l-Kübra, Mısır, Tsz.

FİRUZÂBÂDÎ, Mecdüddin Muhammed İbn Yakub (ö. h, 817) Besâirü Zevi't-Temyiz fi Letai'l-Kitabi'l-Aziz, el-Mektebetü'l-İlmiyye, Beyrut, Tsz.

GAZZALÎ, Ebi Hamid Muhammed b. Muhammed, İhyâ-i Ulûmü'd- Dîn, Trc, Ali Arslan, Arslan Yayınları, İstanbul, Tsz.

HİCAZÎ, Muhammed Mahmud, Furkan Tefsiri Tercümesi, İlim Ya- yınları, İstanbul, 1998.

İBN ATIYYE, Ebu Muhammed Abdülhak b. Gâlib, el-Muharrerü'l- Vecîz Fî Tefsiri'l-Kitabi'l Aziîz, Nşr, Abdüsselâm Abdüşşâfi Muhammed, Beyrut, 1993.

İBN HİŞAM, Ebu Muhammed Abdülmelik, es-Siretü'n-Nebevi, Dârü'l-Ceyl, Beyrut, 1987.

İBNİ KESİR, Ebü'l-Fida İsmail (ö. 774/1372), Tefsirü'l-Kur'an'î'l-Azim, Darü'l-Ma'rife, Beyrut, 1969.

İBN MÂCE, Muhammed b. Yezîd, Sunenü'l-Mustafâ, Darü'l-Mearif, Mısır, 1952.

İBN MANZUR, Cemalüddin Muhammed b. Mukerrem ( ö.711/1311), Lisanü'l-Arab, Darü'l-Fikr, Beyrut, 1994.

İSFAHÂNÎ, Rağb, Müfredatu Elfazi'l-Kur'an, Thk, Safvan Adnan Davudi, ed-Darü'ş-Şamiyye, Beyrut, 2009.

KARAMAN, Hayrettin, Vd, Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB. Yayınları, Ankara, 2006.

KARAMAN, Hayrettin, vd. Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 2007.

KARAMAN, Hayrettin, İslam Huku-ku, DİB Yayınları, Ankara, 2011.

KURTUBÎ, Ebi Abdillan Muhammed, b. Ahmed el-Ensari, Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Lübnan, 2010,

KUTUB, Seyyid, Fî Zilâl-il-Kur'an Tercümesi, Mütercimler, M. Emin Saraç, İ. Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa, Hikmet Yayınları, İstanbul, Tsz.

KUDÛRÎ. Abdülgani el-Ganimi, el-Muhtasar (el-Lübâb içinde), Mek-tebetü't-Ticaretü'l-Kübra, Nşr. M. Muhiddin Abdülhamid, Kahire, 1961

MEVDUDÎ, Mevlana Seyyid Ebü'l-Ala, Tefhimü'l-Kur'an, İnsan Ya-yınları, İstanbul, Tsz.

MUHAMMED, M. Hatır, el-Hudûd Ve Hikmetu Teşrifihâ Ve Eşarü Tatbîkihâ, Mektebetü't-Ticaretü'l-Kübra, Kahire, 1977.

MÜSLİM, İbn Haccac el-Kuşeyrî, el-Câmiü's-Sahih (Sahîhu Müslim), Nşr, M.F. Abdulbaki, Mısır, 1955.

NASIF, Ali Mansur, et-Tac el-Camiü'l-Usul Fi Ehadisü'r-Resul, el-Mektebetü'l-İslamiyye, İstanbul, 1981.

NESÂÎ, Ebu Abdirrahman Ahmed, Sunenü'n-Nesâi, Mektebetü't-Ticaretü'l-Kübra, Nşr. M. Muhiddin Abdülhamid, Mısır, 1930.

NESEFÎ, Abdullah b. Ahmed, Tefsirü'n-Nesefî, Medârikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Te'vil, Darü'n-Nefais, Beyrut, Lübnan, 2009.

RAZÎ, Fahrüddin, Muhammed b. Ömer b. Hasan b. Hüseyin et-Teymî el-Bekrî, Tefsir-i Kebir Mefâatihü'l-Ğayb Tercümesi, Tercüme, Suat Yıldırım, Lütfullah Cebeci, Sadık Kılıç, Sadık Doğru, Huzur Yayinevi, İstanbul, 2002; İsmetü'l-Enbiyâ, Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, Beyrut, Tsz.

1401/1981; en-Nubuvvât Vemâ Yetealleku Biha, Thk, Ahmed Hicazî es-Sekâ, Dârü'l-Külliyâti'l-Ezheriyye, Kahire, 1986.

SABUNÎ, Muhammed Ali, Safvetü't-Tefasîr, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007; Safvetü't-Tefasîr Tercümesi, Tercüme ve Tahric Doç. Dr. Sadreddin Gümüş, Dr. Nedim Yılmaz, Yeni Şafak Yayınları, İstanbul, 1995; Mâturi-diyye Akaidi, Terc. Bekir Topaloğlu, Ankara, 1979.

Revaiü'l-Beyan Fi Tefsiri Ayatü'l-Ahkâm Mine'l-Kur'an Kur'an'ı Kerimin Ahkâm Tefsiri, Terc: Mazhar Taşkesenli oğlu, Şamil Yayinevi, İstanbul, 2011,

SA'DÎ, Abdürrahman b. Nasirü's-Sa'dî, Teysirü'l-Kerîmü'r-Rahman Fi Tefsiri Kelâmi'l-Mennân, Muessesetü'r r-Risâle, Beyrut, 2005.

ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed, Fethü'l-Kadir el-Cami Beyne Fenneyir-r-Rivayeti ve'd-Dirayeti Min İlmi't-Tefsir, Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1415.

TABERÎ, Ebi Cafer Muhammed b. Cerîr, Tefsirü't-Taberî Camial-Beyan fi Te'vili'l-Kur'an, ed-Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1412.

TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, Taberî Tefsiri, Hisar Yayinevi, İstanbul, 1996.

TAFTAZÂNÎ, Saduddin et-Taftazanî, Muhtasarü'l-Meâni, İstanbul, 1969.

TİRMİZÎ, es-Sünen, Nşr, Kom, A. M. Şakir ve arkadaşları, ed-Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye, Lübnan, 1356.

TDV, Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali, Haz. Kom, Hayrettin Karaman, Ali Ötek ve arkadaşları, Ankara, 2005.

ZAMÂHŞERÎ, Ömer b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed Carullah el-Keşşaf an Hakaikü't-Tenzil ve Uyuni'l-Akavil fi Vucuhî't-Te'vil, Darü'l-Ma'rife, Lübnan, 2009.

ZUHEYLÎ, Vehbe, et-Tefsirü'l-Munîr, Risale Yayınları-İslam Fıkhı Ansiklopedisi, Risale yayınlar, Mütercimler; Dr. Ahmet Efe-Beşir Eryarsoy, vd. İstanbul, 1994